

»pium justificari, ita ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte »necesse esse, eum suae voluntatis motu praeparari atque disponi; »anathema sit.»

2.º S. Jacobus (1): *Fides sine operibus mortua est*. Atqui si sola fides justificaret, multum sola prodesset, neque sine operibus mortua esset. Ergo... Etiam credentes possunt esse fornicarii, adulteri... qui tamen *regnum Dei non possidebunt* (2). Ergo sola fides, etc.

3.º S. Augustinus (3): «Fides sine charitate potest quidem »esse, sed non et prodesse.» S. Leo. M. (4): «Quamvis magna sit habere fidem rectam sanamque doctrinam, et multa laude digna sit circumcisio gulae, lenitas mansuetudinis, puritas »castitatis, nuda est tamen omnes sine charitate virtutes.»

4.º Sola fides justificaret vel ex natura et excellentia ipsius fidei, vel ex voluntate Dei, praeter fidem aliud non requirentis ad justificationem. Sed non primum, quia charitas est fide excellentior: *Major autem horum est charitas* (5); nec alterum, ut constat ex proxime dictis. Ergo...

134. III.^a Pars, tamquam verae dispositiones. Dispositio seu adaptatio animae ad recipiendam gratiam sanctificantem potest excogitari vel physica per aliquam formam seu qualitatem, quae manens in anima ipsam disponat ad gratiam sanctificantem; vel moralis per aliquos actus entitativae supernaturales, qui per modum meriti animam ad gratiam sanctificantem suscipiendam praeparent. Physica ut non necessaria communiter a theologo negatur, nam neque requiritur ex conceptu gratiae habitualis in genere, neque ex conceptu gratiae habitualis nobilioris seu sanctificantis; non primum, quia daretur processus in infinitum; nam quaelibet gratia habitualis aliam supponeret, quae posteriori animam praepararet, ita ut nunquam possibile esset devenire ad primam gratiam habitalem, quae aliam praecedentem non exigeret. Non alterum: quia nulla apparet necessitas alterius formae habitualis animam disponentis ad gratiam sanctificantem; ergo non admittenda, juxta illud tritum principium, non multiplicanda entia absque necessitate, praesertim cum pro existentia talis formae nulla afferatur solida ratio.

II. Moralem aliquam dispositionem necessariam esse pro adultis in statu peccati versantibus (6), est fide certum: a) Ex concilio Tridentino (7): «Per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam

(1) II, 26.—(2) I. Corinth. VI, 10.—(3) De Trin. L, 15, c. 18.—(4) Serm. 48, c. 3 (10 de Quadrages).—(5) I. Corinth. XIII, 13.—(6) De his enim solum agimus, ut notatum est in prima parte, nec in praesenti providentia dantur homines puri justificandi.—(7) Sess. 6, cap. 5, 6 et 7. Item. can. 3, 4.

»ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, si gratiae »libere assentiendo et cooperando disponantur. Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, et adjuti, fidem »ex auditu concipientes...» «Hanc dispositionem seu praeparationem justificatio ipsa consequitur.» b) Ex S. Augustino (1) cum communi Patrum sententia: «Qui fecit te sine te, non te justificat sine te... Fecit nescientem justificat volentem.» c) Ex pluribus Scripturae locis inter quae illud seligo (2): *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos*. Et certe cum homo peccando voluntarie se avertat a Deo, et justificatio maximum sit donum Dei, et hominis bonum, non expedit ei conferri, nisi ipse libere et per actus gratiae factos ad Deum se convertat, atque ad tantum bonum recipiendum se disponat (3).

III. Dispositio est proxima si conjuncta est cum forma et ab illa non separatur quoad realem durationem; quia simul ac talis dispositio existit, forma infunditur. Est remota, quae licet aliquo modo ad formam praeparet, de se tamen est insufficientis, nec forma infunditur nisi mediante ulteriore dispositione. Remota est etiam duplex: una, quae per se requiritur et est necessaria ad justificationem uti sunt actus fidei, spei; altera, quae licet non requiratur, si tamen adest conducit ad justificationem obtinendam, v. g. elemosyna, quae a morte liberali (4). Constat totum ex Tridentino (5), cum distinguit inter contritionem perfectam et minus perfectam, ita ut priori, non vero posteriori, statim gratia conjungatur (6). Utraque dispositio et proxima et remota debet consistere in actibus supernaturalibus et liberis; supernaturalibus; quia dispositio ad aliquid supernaturale postulat ejus esse ordinem ad quod disponit, cum ea, quae sunt ordinis naturalis nullum dicant ordinem ad supernaturalia: liberis; quia ita asserit Tridentinum (not. II) et postulat ratio, quam ita proponit Angelicus (7): «Deus... movet omnia secundum modum uniuscujusque; sicut in naturalibus videmus »quod aliter moventur ab ipso gravia, et aliter levia propter diversam naturam utriusque. Unde et hominem ad justitiam movet secundum conditionem naturae humanae. Homo autem secundum »propriam naturam habet quod sit liberi arbitrii. Et ideo in eo, qui »habet usum liberi arbitrii non fit motio a Deo ad justitiam absque »motu liberi arbitrii; sed ita infundit donum gratiae justificantis, »quod etiam simul cum hoc movet liberum arbitrium ad donum »gratiae acceptandum in his, qui sunt hujus motionis capaces.»

135. Prob. 1.^a Ex not. II et III, dispositio moralis praeparans ad

(1) De verb. Apost. serm. 15, c. 11, n. 13.—(2) Zachar. I, 3.—(3) V. D. Thomam. I, 2, Q. 112, a. 2.—(4) Tob. XII, 9.—(5) Sess. 14, cap. 4.—(6) V. Vol. III, Disquis. V. a n. 132.—(7) I, 2, Q. 113, a. 3.

gratiam justificantem suscipiendam consistit in actibus supernaturalibus et liberis hominis se convertentis ad Deum. Sed hujusmodi actus continentur, et sunt recensiti in prima et secunda parte. Ergo praeter fidem alii quoque actus spei, poenitentiae, sunt verae dispositiones ad justificationem.

2.º Ex concil. Tridentino (1) cum describit justificationis ordinem; vide supra nn. 132, 133 prob. 1.º

THESIS XXV.

Fides necessaria ad justificationem est illa, qua veritates a Deo revelatas credimus, non fiducia remissorum nobis peccatorum.

136. Est contra Lutherum et Calvinum, qui errorem errorum adentes, cum dicerent solam fidem justificare non intelligebant fidem, qua credimus veritates a Deo revelatas propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, sed fiduciam quamdam nobis persuadentem peccata nostra esse remissa propter merita Christi. Hujusmodi fiducia non constituit justificationem, neque ex sua dignitate ad eam disponit; est veluti instrumentum, quo apprehenditur justitia Christi sive alicui haec applicatur, non secus ac manus pauperis est instrumentum elemosynam suscipiendi.

1.^a Pars. Prob. 1.º Ex Tridentino sess. 6, cap. 6. supra. n. 132. Accedit Vaticanum (2) de fide, «qua Dei aspirante et adjuvante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsicam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem Dei revelantis,» statuens cum Apostolo: «Quoniam vero sine fide impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire, ideo nemini unquam sine illa contigit justificatio.»

2.º Praedicate, dixit Christus (3), *evangelium omni creaturae. Qui crediderit, et baptizatus fuerit salvus erit.* Joannes scripsisse Evangelium testatur (4): *ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei; et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Quid Apostolus hebraeos (5) docuerit, nuper ex Vaticano audivimus. Sed in his testimoniis aliisque, quae afferri possent: a) est sermo de fide requisita ad justitiam, ut ex contextu patet; b) agitur de fide, qua credimus veritates a Deo revelatas, quae ut credendae proponuntur. Ergo...

3.º Ex Patribus, S. Augustinus (6): «Quidquid narras, ita

(1) Sess. 6, cap. 6.—(2) Constit. *Dei Filius*, cap. 3.—(3) Marc. XVI, 15.—(4) XX, 31.—(5) XI, 6.—(6) De catech. rud. c. 4, n. 8.

»narra, ut ille cui loqueris audiendo credat, credendo speret, sperando amet.» Ubi describens justificationis processum incipit a fide, qua credimus nobis enarrata.

4.º Cum S. Thoma (1): «Sicut dictum est... motus liberi arbitrii requiritur ad justificationem impii, secundum quod mens hominis movetur a Deo. Deus autem movet animam hominis convertendo eam ad se ipsum... Et ideo ad justificationem impii requiritur motus mentis, qui convertitur in Deum. Prima autem conversio in Deum fit per fidem, secundum illud ad Hebraeos (2): »*Accedentem ad Deum oportet credere quia est.* Et ideo motus fidei requiritur ad justificationem impii.»

137. II.^a Pars. Prob. 1.º Definitionibus concil. Tridentini sess. 6, can. 12: «Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinae misericordiae peccata remittentis propter Christum, vel etiam fiduciam solam esse, qua justificamur; anathema sit.» Can. 13: «Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessariam esse, ut credat certo, et absque ulla haesitatione propriae infirmitatis, et indispositionis, peccata sibi esse remissa; anathema sit.» Can. 14: «Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi, ac justificari ex eo, quod se absolvi, ac justificari certo credat, aut neminem vere esse justificatum, nisi qui credat, se esse justificatum, et hac sola fide absolutionem, et justificationem perfici, anathema sit.»

2.º Argumentis primae partis, quibus positive constat fidem necessariam ad justificationem esse fidem veritatum revelatarum; non fiduciam, cujus necessitas nec ex ipsa rei natura, ut ipsi haeretici concedunt, nec ex Scriptura et traditione probari potest.

3.º Non potest esse objectum fidei, quod nec est revelatum, nec certum. Sed de lege ordinaria propria justificatio non est revelata sed incerta ut deinde probabimus. Ergo...

138. Obj. 1.º Paulus ad Rom. (3) ait: *Justus ex fide vivit.* S. Joannes (4): *Omnis qui credit, quantum Jesus est Christus ex Deo natus est.* Ergo si quis credit; fide vivit, justus est, ex Deo natus est.

Resp. Explico *antec.* Ex fide sola sine operibus vivit, est justus, natus ex Deo; neg. Ex fide charitate formata, ac proinde cum operibus; conc. Est res clarissima ex aliis Scripturae locis. Jacobus (5) expresse: *Fides si non habeat opera, mortua est.* Ipse Paulus (6), *Si habuerio omnem fidem, illa ut montes transferam, charitatem autem non habuerio... nihil mihi prodest.* Joannes (7): *Qui non diligit manet in morte.*

(1) I, 2, 113, a. 4.—(2) XI, 6.—(3) I, 17. Vid. Act. apost. X, 43; XIII, 39.—(4) I.^a V, 1.—(5) II, 17.—(6) I, Corinth. XIII, 2.—(7) I.^a III, 14.

Obj. 2.º Christus D. verbis: *Fides tua te salvum fecit*, non semel (1), soli fidei tribuit salvationem seu justificationem. Ergo...

Resp. Neg. *antec.* vel dist. Sola fidei fiducialis, vel fidei sine operibus; neg. Cum iis; conc. Christus non uno sensu ea verba protulit, aliquando significant liberationem ab infirmitate corporis, aliquando a peccatis et infirmitate animae; verum in ipsa consequentione sanitatis corporeae praeter fidem adhibebantur rogationes alicuique virtutum actus; similiter in impetratione justificationis accidebat: sic in conversione Magdalenae, quamvis Christus dixerit: *Fides tua te salvam fecit*, addidit (2): *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur minus diligit.*

Obj. 3.º Paulus excludit opera ad justificationem consequendam, nam ait (3): *Quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo... Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis.* Ergo.

Resp. Dist. *antec.* Excludit opera naturalia et legis mosaicae jam abrogatae; conc. Alia virtutum opera gratiâ facta; neg. Hoc ultimum est manifestum ex responsione ad obj. 1.º Opera legis naturalis et mosaicae cum suis caerimoniis ad nihil, abrogata veteri lege, inseriebant, immo ante legis abrogationem ex se sine gratiâ ad justificationem non conducebant, non secus ac opera mere naturalia. Scopus enim Pauli erat demonstrare justificationem haberi per fidem et gratiam Christi, ac proinde quaecumque fierent independentes a fide et gratiâ Christi nihil prodesse ad justificationem, neque ipsam legis mosaicae observantiam jam quidquam valere.

Obj. 4.º Aliqui SS. Patres affirmant solam fidem sine operibus salvare homines. S. Hilarius (4): «Fides sola justificat.» S. Basilus (5): «Novit se ipsum verae iustitiae indignum, sola autem fide in Christum justificatum.» S. Joannes Chrysostomus (6): «Latro credit tantum, et justificatus est.» S. Augustinus (7): «Quantalibet fuisse virtutis antiquos praedices justos, non eos salvos fecit, nisi fides mediatoris.» Similia proferuntur ex SS. Ambrosio, Leone et Bernardo. Ergo sine operibus sola fides, etc.

Resp. Nullus SS. Patrum loquitur in sensu haeticorum i. e. exclusivo aliorum bonorum operum gratiâ factorum v. g. spei, poenitentiae, quae fidem complent; sed exclusivo alicujus rei impertinentis, vel non necessariae saltem pro tunc ad justificationem ob-

(1) Luc. VII, 50; XVII, 19; XVIII, 42, etc.—(2) Luc. VII, 47—(3) Rom. III, 20, 28. Etiam IV, 2; Ephes. II, 8.—(4) In Matth. c. 8, n. 6.—(5) Homil. de humilitate, n. 3.—(6) Homil. de fide et lege naturali, n. 1.—(7) L. 1, ad Bonif. c. 21. De sanctis, V. T.

tinendam, ut ex eorum contextu elucet. Quare vel loquuntur: a) de de operibus legis Mosaicae, ut Hilarius, qui tamen in eodem opere ait (1): «Salus gentium omnis in fide est, et in praeceptis Domini vita est universorum.» Eodem modo explicandus est S. Joan. Chrys. homil. 3. in ep. ad Tit. n. 2. b) vel de operibus naturalibus sine gratiâ ut Basilus et Augustinus. c) vel de operibus externis poenitentiae pro circumstantiis, ut Chrysostomus et Bernardus (2). d) vel nomine fidei intelligunt absolute fidem vivam, de qua Cyprianus (3): «Credere se in Christum, quomodo dicit qui non facit quod Christus facere praecepit?» aut relative ad religionem christianam ejusque doctrinam falsis sectis oppositam, quae unice salvifica est, Ita S. Leo (4): «Sola fides catholica vivificat et sanctificat.»

Obj. 5.º Justificatio fit gratis, ut testatur Apostolus (5): *Justificati gratis per gratiam ipsius*, et docet Tridentinum sess. 6, cap. 8. Sed non fieret gratis si esset aliquibus operibus obtinenda. Ergo...

Resp. Dist. *antec.* Fit gratis, nullo merito naturali praecedente; conc. Nullo merito gratiae, subdis. Mediate et radicaliter in prima gratia omnino gratuita; conc. Immediate et proxime, iterum subdis. In infantibus; conc. In adultis, adhuc subdis. Nullo merito condigno seu justitiae praecedente; conc. Nullo congruo, quatenus ipse Deus statuit moralem dispositionem debere praecedere justificationem; neg. *Minorem* dist. Non fieret gratis si justificatio tribueretur operibus naturalibus aut merito de condigno; conc. Si operibus gratiâ prorsus indebita factis et dispositioni morali congruae; neg. Nec alium sensum faciunt textus objecti.

Obj. 6.º Fides ad justificationem requisita est fiducia nam: a) Fides ab Apostolo definitur (6): *sperandarum substantia* (graece *ὑπόστασις*) *rerum*. Sed *ὑπόστασις* significat expectationem. Ergo... b) Christus D. paralyticum ad justificationem disposuit his verbis (7): *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*. Ergo...

Resp. Neg. *antec.* Nam, quamvis ad justificationem requiratur fides et spes, nullibi tamen exigitur firma et indubitata persuasio de remissis sibi peccatis, ut ex probationibus claret.

Ad a) nihil impedire ex contextu, ut verbum graecum *ὑπόστασις*, quod tres Scripturâ probatas habet significationes, essentiae, fundamenti, expectationis, sumatur pro fundamento, imo et congruentius et melius, cum fides sit re vera fundamentum, quo firmiter divinas promissiones credimus (8).

(1) In Matth. c. 7, n. 4.—(2) Op. 10 de Bapt. c. 2, n. 9.—(3) De unit. Eccles. n. 2.—(4) Ep. 70. Vid. Bellarm. De Justific. L. 1, c. 25.—(5) Rom. III, 24.—(6) Hebraeae, XI, 1.—(7) Matth. IX, 2.—(8) *ὑπόστασις* sumitur pro

Ad b) Explico, disposuit excludens fidem veritatum revelatarum; neg. Includens; conc. Et certe spes a Christo requisita non erat fiducia haereticorum seu firma sine ulla haesitatione persuasio de remissis sibi et non imputatis peccatis, sed confidentia remissionem peccatorum obtinendi. Consule Suarium, De gratia habituali. l. 1. 8. cc. 21, 22.

SCHOLIUM

Qui actus virtutum praeter fidem sint necessarii ad justificationem.

139. Dico: Praeter fidem sunt necessarii ad justificationem: a) Actus spei: b) timoris: c) dilectionis Dei, detestationis peccati et propositi emendationis.

Ita communis et certa theologorum sententia. Prob. quoad a) l.^o Ex Proverb. (1): *Qui vero sperat in Domino sanabitur.* Ex Psalmis (2): *Quoniam in me speravit liberabo eum.* Et cum Apostolo (3): *Spe enim salvi facti sumus.*

essentia Job. XXII, 20; Ruth I, 12; Sap. XVI, 21. S. Thomas hunc sensum ita praesenti loco aptat: «Substantia potest... exponi causaliter, et tunc habet duplicem sensum. Unum quod (fides) est substantia i. e. faciens in nobis substatere res sperandas, quod facit duobus modis; uno modo quasi mendo... visio enim est merces fidei. Alio modo quasi per suam proprietatem praesentialiter faciat quod id quod creditur futurum in re, aliquo modo jam habeatur, dummodo credat in Deum.» Sumitur pro fundamento, Ezech. XXVI, 11; Nahum II, 7; ita sentiunt Salmeron, Justiniani, Klee, Van Steenkiste. Sumitur pro expectatione Jerem. XXIII, 22; Ezech. XIX, 5; Hebrae. III, 14. Aliqui moderni Beelen, Maier, Bisping hanc praefereunt interpretationem: a) ut convenientiorem textui allato a S. Paulo (X, 38) ex Habacuc (II, 4); in hebraeo: *etustus in fide sua vivet*, ubi in fide est fiducia (saltem probabiliter) seu firma expectatio promissae a Deo liberationis per Cyrum; quamvis quo sensu fides (אמונה) sumenda sit apud Paulum non ex Habacuc, sed ex contextu ipsius Pauli est determinandum, nam S. Paulus (X, 38) non premit sensum litteralem, sed eum ad conceptum suum accommodat. b) Quia in exemplis subsequentibus Patriarcharum Noe etc. agitur de firma expectatione alicujus rei a Deo praenuntiatae. Illis, qui obijciunt eam favere haereticis, respondent sensum haereticum excludi verbis subsequentibus *ἡπίστευσεν ὅτι πληροίηται* argumentum non apparentium, quae ex se et conjuncta cum vv. 3, 6, 7 importat firmam mentis adhaesionem veritatis revelatis. Nihil porro obstat, addunt, S. Paulum hic sub nomine fidei intellexisse fidem intellectus conjunctam cum fiducia voluntatis ex hac fide procedente. Ita ex Corluy S. J. (Spicilegium dog. biblic. V, 2, in trac. de fide), qui amplectitur primum sensum, cum ob contextum orationem, tum ob auctoritatem antiquorum, nempe version. syriacae, Patrum graec. Chrys. Theodoret. Theophil. Oecum. etc.

(1) XXVIII, 25.—(2) Ps. XC, 14.—(3) Rom. VIII, 25.

2.º S. Ambrosius (1): «Nemo potest bene agere poenitentiam, nisi qui speravit indulgentiam.»

Quoad b) prob. l.^o Ecclesiastici sententia (2): *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit justificari.*

2.º S. Augustinus (3): «Rarissime accidit, imo vero nunquam, ut quisquam, veniat volens fieri christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus (4).»

Quoad c) prob. l.^o Magdaleneae dixit Christus (5): *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* In Ecclesiastico legitur (6): *Fili peccasti, non adficius iterum: sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.* Et apud Lucam (7): *Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

2.º Prob. haec pars et omnes aliae simul ex Tridentino sess. 6, cap. 6, ubi accuratissime modum praeparationis ad justificationem tradit, nec alios a recensitis exigit actus. «Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, et adjuvi, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata et promissa sunt, atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quae est in Christo Jesu; et dum peccatores se esse intelligentes, a divinae justitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes, Deum, sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquid et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata.»

Quomodo hi actus cum vel sine sacramento sint necessarii ad justificationem vide Vol. III. Disq. de Poenitentia Thes. V. XII, XIV et XXI ad XXIV.

THESIS XXVI.

In justificatione impii vere remittuntur peccata, et insuper fit interioris hominis renovatio per susceptionem gratiae et donorum.

140. Nota. Ex S. Thoma (8): «Cum autem justitia de sui ratione importet quamdam rectitudinem ordinis, dupliciter accipi potest: uno modo secundum quod importat ordinem rectum in

(1) De Poenit. l. 1, c. 1, n. 4.—(2) I, 27, 28.—(3) De catech. rudib., c. 5.—(4) Graves auctores ut Arriaga (D. 50, sect. 3) Ripalda (De ent. super. D. ultim. sect. 33) docent actus spei et timoris requiri ordinare, non tamen extraordinarie, seu ita ut contingere non possit, aliquem ita a Deo illuminari et moveri, ut statim sine aliis actibus praeviis peccatum detestetur motivo charitatis perfectae, quae statim justificat. (Trident. sess. 14, cap. 4.)—(5) Luc. VII, 47.—(6) XXI, 1.—(7) XIII, 3.—(8) I, 2, Q. 113, a. 1.

»ipso actu hominis; et secundum hoc justitia ponitur virtus quaedam... Alio modo dicitur justitia, prout importat rectitudinem quamdam ordinis in ipsa interiori dispositione hominis, prout scilicet supremum hominis subditur Deo, et inferiores vires animae, subduntur supremae, scilicet rationi... Haec autem justitia in homine potest fieri dupliciter; uno quidem modo per modum simplicis generationis, qui est ex privatione ad formam; et hoc modo justificatio posset competere etiam ei, qui non esset in peccato, dum hujusmodi justitiam a Deo acciperet, sicut Adam dicitur accepisse originalem justitiam. Alio modo potest fieri hujusmodi justitia in homine secundum rationem motus, qui est de contrario in contrarium, et secundum hoc justificatio importat transmutationem quamdam de statu injustitiae ad statum justitiae praedictae. Et hoc modo loquimur hic de justificatione impii... Et quia motus denominatur magis a termino *ad quem*, quam a termino *a quo*; ideo hujusmodi transmutatio, qua aliquis transmutatur a statu injustitiae ad statum justitiae per remissionem peccati, sortitur nomen a termino ad quem, et vocatur justificatio impii... Protestantibus, quos jam supra (1) refutavimus contendunt catholicos sanctificationem cum justificatione confundere, et tribuere justificationi ea, quae aliis donis referenda sunt; ideo specialiter hanc thesim, quae est fidei, contra eos statuimus. Volunt enim peccata non remitti, sed tegi justitiae Christi imputatione.

I.^a Pars, Prob. 1.º Tridentinum definit (2): «Si quis per Jesu Christi D. N. gratiam, quae in Baptismate (idem intellige de) qualibet justificatione, gratia enim justificans una est) confertur, reatum originalem peccati remitti negat; aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.» Eandem veritatem iterum affirmat, cum ait (3): «...praeparationem (ad justificationem) justificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio...»; ergo est etiam peccatorum remissio. De novo eam repetit (4), cum statuit satisfactionem esse necessariam: «non quidem pro poena aeterna; quae vel sacramento, vel sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro poena temporali, quae... non tota semper... dimittitur...»

2.º Scriptura utitur omni vocabulorum genere, quibus vera peccatorum remissio exprimi et evidens fieri potest. Proferam insigniora testimonia ex multis, quae Bellarminus (5) collegit. Ex veteri testamento: Isaias (6): *Delevi ut nubem iniquitates tuas,*

(1) Thes. XX, XXII. — (2) Sess. 5, can. 5. — (3) Sess. 6, cap. 7. — (4) Ibid. cap. 14, can. 30. — (5) De justific. L. 2, c. 7. — (6) XLIV, 22.

et quasi nebulam peccata tua. David (1): *Asperges me hyssopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor... Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras*, etc. Ex novo Testamento: S. Joannes (2): *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi... Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato*. In Act. Apostol. (3): *Convertimini ut deleantur peccata vestra*. Apostolus ad Corinth. (4): *Haec quidem fecistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis*. Et ad Ephes. (5): *Eratis aliquando tenebrae nunc autem lux in Domino*, etc.

3.º S. Joannes Chrys. (6): «Ea sola (gratia) sordes meas, perfecte abstergere, ac nivis candorem mihi conciliare potest.» S. Gregorius (7): «Si qui sunt, qui dicunt, peccata in baptismo superficie tenus dimitti, quid est hac praedicatione infidelius?»

4.º Si in justificatione vere peccata non remitterentur, id esset vel quia Deus non potest, vel quia non vult remittere. Atqui neutrum dici potest. Ergo... *Min.* quod primum prob. Remittere peccata est destruere totum illud quod remanet ex actu peccati et peccati rationem habet, quidquid tandem illud sit. Atqui Deus totum id destruere potest quod actus peccati potuit introducere; tum quia non est potentius peccatum quam Deus, tum etiam quia in hoc nulla repugnantia excogitari potest, alioquin peccatum semel commissum etiam in beatitudine maneret, contra illud Apocalyp. (8): *Non intrabit in eam aliquod coquinatum*. Eadem *min.* prob. quoad secundum. a) Deum non habere voluntatem remittendi peccata est contra ipsius revelationem, qua hominibus peccatoribus remissionem promittit si ad ipsum convertantur, et quidem omni exaggeratione, qua explicari potest vera remissio peccatorum cum destructione peccati. b) Detrahitur haereticis sententia verae et copiosae Christi redemptioni; non enim venit Christus ut nos a poenis peccatorum solum liberaret, sed maxime ut malitiam ipsam et iniquitatem peccati a nobis auferret. c) Nullum adest neque apparet fundamentum ad hujusmodi voluntatem Dei denegandam (9).

141. II.^a Pars, jam est probata Thesi XX, sed ulterius prob. 1.º Concil. Tridentino (10): «Hanc dispositionem, seu praeparationem justificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed et justificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum.»

(1) Ps. XII, 15; L, 9; CII, 12. — (2) I, 29; I^a, I, 7. — (3) III, 19. — (4) I^a, VI, 11. — (5) V, 27. — (6) Homil. 2 in Ps. L, n. 8. — (7) L, 11, ep. 45. — (8) XXI, 27. — (9) Vid. S u a r. De grat. habit. L, 7, c. 10, n. 7, 8. — (10) Sess. 6, cap. 7.

2.º Insigni S. Pauli testimonio (1): *Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli... sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum generationis et renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, haereditatem simus secundum spem vitae aeternae.*

3.º S. Augustinus (2): «Quemadmodum in illo (in Christo) vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum, et quemadmodum in illo vera resurrectio, ita in nobis vera justificatio.»

4.º Rationibus: a) Non ideo solum impius justificatur, ut gehennae poenas evadat, sed ut coelestem vitam habeat. *Nunc vero, dicit Paulus (3), liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam.* Atqui sola remissio peccatorum liberat a poenis, non vero tribuit gloriam seu mercedem, ut forense iudicium quotidie ostendit. Ergo... b) Per justificationem non tantum fit homo non malus seu non peccator, sed etiam fit bonus et sanctus. Sed homo non fit bonus et sanctus per extrinsecam denominationem, nec per solam imputationem justitiae aeternae. Ergo necesse est ut justitia per quam homo sanctificatur sit forma intrinsece inhaerens et informans hominem. c) Per justificationem homo fit amicus Dei, vere justus, haeres gloriae, et haec omnia in ordine supernaturali. Sed ad haec omnia, necessaria est infusio gratiae; nam gratia est illa res, quae in nobis producit huiusmodi effectus. Ergo... *Moj.* et *min.* constant ex Theis. XXIII, insuper confirm. ex damnatione propositionis Baji 42: «Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quae est operum justitia; non autem in gratia aliqua animae infusa, qua adoptatur homo in filium Dei et secundum interiore hominem renovatur ac divinae naturae consors efficitur, ut, sic per Spiritum sanctum renovatus, deinceps bene vivere et Dei mandatis obedire possit.»

Nota. Quae dona cum gratia accipiat anima, partim Theis. XXIII declaratum est, partim ubi de virtutibus supernaturalibus, complebitur. De donis Spiritus sancti vide Vol. III, Disq. III, De Confirmatione; in appendice a n. 48 ad n. 51.

142. Obj. 1.º Ex Scriptura: a) Verba Psalmistae (4): *Beati, quorum remissae sunt iniquitates: et quorum tecta sunt peccata.* b) Pauli ad Rom. (5): *Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam, secundum propositum gra-*

(1) Ad Tit. III, 3-7.—(2) *Enchir.* c. 52.—(3) Rom. VI, 22.—(4) Ps. XXXI, 1.—(5) IV, 5.

tiae Dei. Ergo peccata teguntur, non remittuntur; justitia fidei reputatur, non vere datur seu inhaeret animae credentis.

Resp. Neg. utramque consequentiam: nam quoad a) tegi respectu peccatorum est verbum metaphoricum, e contra remitti verbum proprium, quare cum utrumque de peccatis asseratur, verbum metaphoricum proprie est interpretandum, non vice versa juxta regulas hermeneuticae. Adest in praesenti specialis ratio sic interpretandi, nam in Scriptura, ut concipere licet ex probationibus, pluries dicuntur peccata deleri, remitti, tolli, etc., quam tegi. Ergo illud *quorum tecta sunt peccata* est tantum diversus modus exprimiendi veram remissionem, ut monuit S. Augustinus (1): «Non sic intelligatis, quod dixit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint et vivunt.»—Quoad b) D. Paulus loco objecto asserit fidem cum obedientia conjunctam reputatam esse, hoc est, acceptatam esse ac si esset sufficiens meritum ad justitiam a Deo conferendam, ut demonstret sanctificationem nullo modo esse mercedem operum naturalium; quae nam sit justitia, illis verbis Apostolus non respondet, sed aliunde quaerendum est.

Obj. 2.º S. Ambrosius (2) justificationem declarat exemplo Jacobi se tegentis et occultantis vestimentis Esau, ut ei hereditatem praeriperet. S. Bernardus ait (3): «Delicta juventutis meae et ignorantias meas ne memineris, et justus sum.» Sed juxta primum peccata solum teguntur in justificatione; et juxta alterum sufficit oblivio peccatorum, non est necessaria infusio gratiae. Ergo...

Resp. S. Ambrosius explicat justificationem exemplo Jacobi, etc., ut significet peccata non remitti, non deleri; neg. ut significet hominem non justificari propter merita propria, sed propter merita Christi; conc. Ad S. Bernardum dico, sufficit oblivio peccatorum una cum gratia; conc. Exclusiva infusionis gratiae; neg. vel subdist. Si justificatio inadaequate pro sola remissione peccatorum sumitur; conc. Si adaequate pro remissione peccatorum et regeneratione hominis interioris; neg. Nam, ut ipse S. Bernardus explicat, in justificatione duo inveniuntur: peccatorum remissio et interior renovatio; et Deus «tam validus est ad justificandum, quam multus ad ignoscendum.»

Obj. 3.º Quod praecipue fuit intentum in generali redemptione Christi, idem proportione servata, principaliter intenditur in justificatione impii, cui redemptio applicatur. Atqui redemptio fuit principaliter intenta ad delendum peccatum. Ergo.

(1) Enarr. in Ps. XXXI.—(2) L. 2, de Jacob, c. 2, n. 9.—(3) Serm. 22, in Cantico.

Resp. Ut nuper ad S. Bernardum, vel dist. *min.* Redemptio fuit principaliter intenta ad delendum peccatum; ut satisfactoria; conc. Ut meritoria; neg. quia propter vitam gratiae et gloriae nobis conferendam offerebatur Christus.

SCHOLION I.

Qualis sit oppositio inter gratiam et peccatum.

143. *Nota.* I. Ut quaestionis sensum determinemus, praesuppono: a) remissionem peccati esse aliquid reipsa distinctum a justificationis effectu positive considerato, eo modo quo inter formam positivam et privationem distinctio dari potest. Ita videtur expresse sentire D. Thomas (1). Eruitur ex Tridentino (2): «Hanc dispositionem justificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed et renovatio, etc.» qui modus loquendi assertam distinctionem satis indicat (3). b) Justificationem impii infallibiliter ac necessario habere conjunctam remissionem peccati, et ideo justificatio dici potest peccati remissio, vel quia illam includit, vel quia illam consequitur, sicut generatio unius dicitur corruptio alterius. Hujusmodi inseparabilitas est res certissima et fidei secundum statutam a Deo legem in praesenti providentia (4). c) Ac proinde in hac providentia necessario numquam sunt simul gratia et peccatum mortale; peccatum enim veniale non est impossibile cum gratia sanctificante, immo de facto cohaeret cum illa in omnibus justis nisi speciali privilegio donetur.

II. Quaestionem agitari non solum de potentia ordinaria, sed etiam de potentia Dei absoluta, juxta quam res possunt non habere ea, quae ipsis connaturalia sunt. Unde quae sunt tantum hypothetice essentialia possunt sub alia hypothese Deo libera aliter se habere; inde intelligitur cur si ex una parte constitutur peccatum habituale «per se ac formaliter per moralem relationem ad actuale peccatum commissum et non retractatum nec remissum,» includat etiam «de facto et ex natura rei, supposita hominis ordinatione ad finem supernaturalem... privationem physicam gratiae cum morali habitudine ad peccatum actuale juxta doctrinam D. Thomae (5).» Est tamen inter haec duo notandum valde discrimen: «privatio gratiae se habet ut materiale, habitudo autem ad praecedens peccatum est quasi formale constituens illam privationem in ratione maculae. Cujus signum est, quia illa privatio si esset a solo Deo, ut esse posset, non haberet rationem maculae... Unde loquendo de ista macula secundum hoc totum quod includit, evidentissimum est non posse cum gratia conjungi, quia non possunt privatio et habitus simul esse. Tamen quia illa duo, materiale scilicet et formale, vere sunt distincta,» dici potest per se ad

(1) 1, 2. Q. 113, a. 1. De Verit. Q. 28, a. 1, in θ .—(2) Sess. 6.^a cap. 7.—(3) V. Suar. L. 7, c. 11, n. 6, 7, contra Vazquez et alios.—(4) Suarius, L. 7, c. 11, n. 17.—(5) 1, 2. Q. 86, a. 2, ad 3.

»rationem peccati habitualis solum illud formale sufficere, materiale autem non esse de intrinseca ratione peccati actualis (1).»

III. Plures sunt de proposita quaestione sententiae; praecipuae sunt: a) quae tenet peccatum cum gratia essentialiter seu metaphysice repugnare, ita ut nec de potentia absoluta Dei possint esse simul, b) Quae defendit gratiam absolutam Dei possint esse intrinseca Dei, non ex natura rei, c) Suarii et aliorum propugnantium repugnare ex natura rei, sed tantum physice, ita ut de potentia absoluta possint esse simul gratia et peccatum in eodem subjecto, d) Lessii; Ripaldae, etc., qui volunt solum pugnare moraliter ex indecentia, quam involvit hominem ornatum gratia esse peccatorem, e) Quae distinguit inter peccatum actuale et habituale in duas scissa partes, una docentium gratiam metaphysice repugnare cum peccato habituali, sed non cum actuali, altera dicentium contrarium i. e. repugnare metaphysice cum peccato actuali, sed non cum habituali. In tanta varietate videtur probatur sententia Suarii, quae extrema vitat.

Dico: Gratia habitualis natura sua opponitur physice cum peccato, sed non essentialiter.

144. 1.^a Pars. Prob. 1.^a Juxta Tridentinum (2), justificationis «unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit i. e. gratia habitualis, ut constat ex dictis. Sed gratia habitualis non esset unica formalis causa justificationis, si gratia naturae suae non pugnaret physice cum peccato. Ergo... *Min.* prob. Nam juxta Tridentinum (not. I) justificatio complectitur et remissionem peccatorum et renovationem hominis interioris; atque adeo forma causans adaequate et formaliter justificationem debet utrumque praestare. Sed non praestaret utrumque, si naturae suae non pugnaret physice cum peccato, ad modum quo calor et frigus v. g. pugnant inter se; nam requiretetur alia forma vel specialis concursus Dei ut destrueretur peccatum. Ergo si gratia habitualis naturae suae non pugnaret physice cum peccato non esset unica formalis justificationis causa.

2.^a Docet Tridentinum: a) per gratiam in Baptismo deleri peccatum (3); b) hominem per justificationem fieri ex inimico amicum Dei (4); c) transferri ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae et adoptionis filiorum (5). Sed haec omnia sensu obvio significant gratiam habituale naturae suae physice pugnare cum peccato; nam enumerati effectus formales, formaliter peccato contrarii, uni gratiae habituali tamquam eius proprii tribuuntur. Ergo...

3.^a Scriptura et Patres comparant peccatum tenebris, morti, infirmitati, etc. et gratiam e contra luci, resurrectioni, vitae, sanitati, etc. Sed hujusmodi comparationes ad minimum oppositionem physicam naturalem inter gratiam et peccatum important. Ergo. *Maj.* prob. Ex verbis Apostoli ad Corinth. (6): *Quae enim participatio justitiae cum iniquitate? Aut quae societas lucis ad tene-*

(1) Suarius, De grat. habit. L. 7, c. 20, nn. 7, 8.—(2) Sess. 6, cap. 7.—(3) Sess. 5, can. 5.—(4) Sess. 6, cap. 7.—(5) Ibid. cap. 4.—(6) II.^a VI, 14.

bras? Et ad Rom. (1): *Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam aeternam.* S. Augustinus (2): «Per gratiam sanatio animae a vitio peccati (3).»

145. II.ª Pars ita probatur cum Suario (4): 1.º Licet gratia et peccatum physice opponantur, potest Deus absolute illam oppositionem vincere et gratiam conservare in eo, qui peccavit non remittendo illi peccatum. Ergo illa physica repugnantia non est metaphysica seu essentialis, quae neque a Deo vinci potest. *Antec.* prob. Gratia et peccatum non opponuntur tamquam actus vitales contrarii, nec tamquam carentia et habitus privative ac physice opposita. Ergo non est unde absolute repugnent in ordine ad potentiam absolutam Dei. *Antec.* prima pars patet, quia de habitibus loquimur. Altera prob. Nam, peccatum actuale mortale non includit formaliter et in suo conceptu privationem habitualis gratiae. Sed habituale peccatum per se ac formaliter constituitur per moralem relationem ad actuale peccatum commissum non retractatum nec remissum. Ergo etiam habituale peccatum non includit per se et in suo formali conceptu privationem gratiae habitualis. Ergo peccatum et gratia non opponuntur tamquam carentia et habitus privative ac physice opposita ut lux et tenebrae. *Maj.* prob. a) Peccatum actuale consistit materialiter in aliquo actu elicto voluntatis, vel solo, vel principaliter ac simul cum alio actu per illum imperato; formaliter vero in carentia alicujus rectitudinis debitae. Ergo per se et formaliter non includit, etc. b) Existente peccato actuali, ut habitus gratiae expellatur, necessarium est ut Deus suspendat influxum, quo illum conservat. At peccatum non infert Deo necessitatem physicam suspendendi talem influxum. Ergo absolute poterit Deus, etc. *Min.* prob. Quia non apparet unde talis necessitas absoluta provenire possit, nam licet habitus gratiae ex prima parte repugnet physice peccato, attamen haec repugnantia non satis est ad tam absolutam necessitatem Deo inferendam. Deus enim potest non agere secundum exigentiam naturalem formae creatae, et hoc modo potest supernaturaliter simul ea, quae naturaliter repugnant.

2.º Deus potest potentia absoluta quidquid non repugnat. Sed nulla contradictio potest ostendi in hoc, quod cum peccato actuali gratia inveniatur. Ergo... *Min.* non melius ostendi potest quam percurrendo repugnantias, quae ab adversariis objici solent, ut a secunda objectione praestabimus.

146. Obj. 1.º Si peccatum mortale physice et naturaliter expelleretur a gratia daretur connexio inter peccatum et gratiam. Sed non est possibilis connexio inter aliquod naturale ut est peccatum, et aliquod supernaturale ut est gratia. Ergo...

Resp. *Neg. maj.* nam ea, quae diximus non probant connexionem aliquam esse inter peccatum et gratiam, sed oppositionem, quae certo adest inter naturalia aliqua et supernaturalia.

Obj. 2.º Si gratia et peccatum simul starent, sequeretur eundem

(1) V. 21. — (2) *De spiritu et litt.* c. 30. — (3) V. D. Thomam. 1, 2, Q. 109, a. 7; Q. 111, a. 2, Q. 113, a. 1. — (4) *De grat. habit.* L. 7, cc. 19, 20.

hominem esse sanctum vera et perfecta sanctitate et peccatorem per peccatum et malum simpliciter. Sed hoc repugnat. Ergo. *Maj.* prob. Qualitas gratiae est vera et perfecta animae sanctitas, et peccatum mortale et ejus macula est maxima ejus immunditia. Ergo...

Resp. *Neg. maj.* Quia bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu. Ad probationem, dist. *antec.* Gratia est sanctitas in actu primo; conc. In actu secundo; subdit. Ex se et si nihil obstat; conc. Necessario vel essentialiter et si aliquid obstat; neg. In casu autem impeditur hujusmodi denominatio a superveniente vel simul stante peccato.

Obj. 3.º Sequeretur etiam justitiam inhaerentem, qua nunc justificamur non esse perfectam sanctitatem; nam vera sanctitas non admittit talem maculam, quae personam reddat simpliciter immundam. Sed hoc est falsum. Ergo...

Resp. Dist. *maj.* Sequeretur justitiam inhaerentem non esse perfectam sanctitatem et de se non communicare illam personae, cui inest, neg. Non ita communicare, ut de potentia Dei absoluta possit non communicare; conc. Et dist. probationem, vera sanctitas non admittit talem maculam, connaturaliter; conc. Neque de potentia Dei absoluta; neg.

Obj. 4.º Deus necessario amat hominem instructum gratia, et necessario odit existentem in peccato. Sed implicat Deum eundem hominem simul amare et odisse. Ergo...

Resp. Dist. *maj.* Instructum gratia et nihil habentem quod impediatur amorem; conc. Si aliquid impedit; neg.

Obj. 5.º Si duo concreta essentialiter sibi opponuntur, opponuntur etiam abstracta seu formae. Atqui duo concreta justus et injustus opponuntur sibi essentialiter. Ergo et abstracta seu gratia et peccatum.

Resp. 1.º Retorqueo argumentum in concretis filii naturalis et adoptivi, quae sibi opponuntur; non tamen eorum abstracta gratia habitualis et unio hypostatica seu incarnatio, quae simul sunt in Christo.

Resp. 2.º Dist. *maj.* Opponuntur etiam abstracta si metaphysice secum habent illas denominationes; conc. Si tantum naturaliter et physice; neg.

Obj. 6.º Si gratia habitualis potest esse simul in anima cum peccato mortali, gratia non erit unica formalis causa justificationis; nam ultra gratiam erit necessaria remissio peccatorum, quae non est ipsa gratia. Sed haec doctrina est contraria Tridentino. Ergo...

Resp. *neg. maj.* Gratia habitualis eo ipso, quod natura sua exigit remissionem peccatorum habet etiam pro effectu formali, nisi impediatur, remissionem peccati. Sicut calor, etsi frigus esset quid positivum, ut putabant antiqui, diceretur unica forma calidi; nam quamvis calor non esset ipsa destructio frigoris, hanc tamen naturaliter postulare, atque ideo voluntas Dei non conservandi frigus in praesentia caloris, non haberetur tamquam forma partialis expellens frigus; a pari cum gratia sanctificans physice exigit non esse peccati seu remissionem ejus, voluntas Dei remittendi peccatum non habetur ut forma partialis, sed ut unica et totalis gratia sanctificans.

Obj. 7.º Non repugnat qualitas supernaturalis gratiae, quae ex natura rei inevitabili connexionione depellat peccatum ab anima. Ergo talis censenda est gratia nunc existens; siquidem testimonia Scripturae cum Patribus et Conciliis, quae gratiam et peccatum luci et tenebris, vitae et morti, etc., comparant, hanc gratiae conditionem videntur indicare.

Resp. Nego *conseq.* et rationem; non enim gratiae nunc existenti adscribendae sunt omnes perfectiones possibiles; ut non repugnat v. g. sanctitatis creatae, quae peccatum veniale excludat. Scriptura enim et Concilia et Patres loquuntur de gratia sanctificante prout habetur in hac providentia, in qua gratiam et peccatum repugnare metaphysice, major theologorum pars non intellexit ac consequenter negavit.

SCHOLION II.

An peccatum possit remitti sine gratiae infusione, et sine ulla peccatoris retractatione.

Dico: Peccatum potest de potentia absoluta remitti sine gratiae infusione, imo sine ulla peccatoris retractatione.

147. Quaestio procedit de possibili et potentia Dei absoluta, nam de facto satis constat, peccatum mortale numquam remitti in praesenti providentia sine ejus retractatione et gratiae infusione. Duae sunt praecipuae theologorum sententiae, prima Thomistarum et aliorum nostrae Societatis negans, secunda scotistarum et communior inter nostros (1) plane affirmans.

1.^a Pars. Prob. 1.º Peccatum habituale per se ac formaliter (2) est peccatum praeteritum non condonatum vel remissum. Atqui Deus sine infusione gratiae potest illud condonare. Ergo... *Min.* prob. Deus potest cedere juri indignationis seu aversionis, quod habet in peccatorem ob peccatum praeteritum moraliter perseverans; non enim minus, sed magis quam homo potest cedere simili juri. Sed hoc est peccatum remittere sine gratiae infusione. Ergo... *Minoris* ratio est evidens, siquidem Deus non est minus liber quam homo, neque habet minus, sed in infinitum multo majus plenum dominium.

2.º Deus potest remittere peccatum homini existenti in pura natura. Sed homini existenti in pura natura non esset necessaria infusio gratiae. Ergo... *Maj.* prob. Deus ut auctor naturae amicitiam cum homine potest inire, ac proinde avertere inimicitiam ab homine; nam si homini inest hujusmodi facultas, Deo deneganda non est. *Min.* est clara, nam Deus non tenetur hominem elevare ad ordinem supernaturalem. *Consequentia* jam patet, maxime si attendas, privationem gratiae, quam nunc secum affert peccatum, non

(1) V. Suar. L. 7, c. 21.; Ripalda. Disp. ult. sect. 21.—(2) Supr. not. II, n. 143.

esse privationem, nisi quatenus relationem dicit ad peccatum transactum non condonatum; condonatione vero posita non est nisi negatio.

II.^a Pars. Prob. Potest homo remittere injuriam sibi irrogatam, quin offendens illam retractet. Ergo etiam Deus poterit sine peccatoris retractatione offensam sibi illatam; nam tam potens est voluntas divina ad destructionem suae injuriae quam voluntas humana.

148. Obj. 1.º Aliter sentire D. Thomam (1), qui ait: «Non potest intelligi remissio, si non adesset infusio gratiae.» Ergo...

Resp. S. Thomam loqui vel de remissione peccati in hac providentia, vel de remissione omnino perfecta; non vero absolute. Sic Suarez cum thomistis Conrado et Ferrariensi (2). Mens D. Thomae fit manifesta ex quaestione, quam sibi proponit (l. c.), nempe de remissione peccati, quae sit justificatio, quam sine gratia fieri non posse evidens est.

Obj. 2.º Peccatum habituale consistit in privatione gratiae. Sed privatio gratiae non tollitur absque gratiae infusione, nam dum gratia non infunditur, animus est gratia privatus. Ergo...

Resp. Plures et insignes theologi negant *majorem*, sed quia eam admittimus ubi de peccatis; dist. Consistit in privatione gratiae adaequate; neg. Inadequate; subdist. In privatione gratiae physicae; neg. Theologica sive morali; subdist. Dum perseverat relatio ad peccatum praeteritum non condonatum; conc. Hac deficiente; neg. *Min.* contradist. eodem modo, et sub datis distinctionibus neg. *conseq.* Peccatum habituale includit gratiae privationem seu absentiam vel carentiam gratiae cum relatione ad peccatum praeteritum non condonatum; si vero tollitur hujusmodi relatio per peccati remissionem a Deo factam, jam non existit amplius peccatum habituale, sed erit tantum poena.

Obj. 3.º Si Petrus et Paulus peccassent, et Deus soli Petro remitteret peccatum extrinsece vel condonatione tantum extrinseca, ipsi manerent intrinsece idem. Atqui Paulus esset maculatus peccato et dignus odio. Ergo et Petrus. Ergo condonatio mere extrinseca non sufficit ad remissionem peccati.

Resp. Dist. *maj.* Intrinsece manerent idem, physice; conc. Moraliter; neg. *Min.* conc., et neg. *conseq.*

Obj. 4.º Peccator dum peccatum non retractat manet habitualiter a Deo aversus, Ergo non potest citra retractationem peccatum remitti. *Antec.* prob. Quamdiu prior conversio non retractatur aliquo modo a peccatore, semper habet eandem moralem rationem permanendi in ipso; nimirum quod illam conversionem habuit et non retractavit. Ergo.

Resp. Neg. *antec.* cum probatione; nam si a persona offensa remittatur, jam cessat ratio moralis permanentiae (3).

Obj. 5.º S. Thomas (4) docet peccatum remitti posse sine sacramento Poenitentiae, non vero sine virtute poenitentiae. «Et ita impossibile est ut alicui remittatur peccatum sine poenitentiae

(1) 1, 2, Q. 113, a. 1, in 9, V. etiam Q. 28 de Verit. a. 2.—(2) V. Billuart. Dissert. 7, a. 2, § 2, obj. 2.º—(3) V. Suar. De grat. habit. L. 7, c. 21, n. 24.—(4) 3, Q. 68, a. 2.

»virtute.» Jam vero juxta Sotum haec intelligenda sunt de potentia absoluta, nam de potentia ordinaria non potest remitti sine sacramento. Ergo...

Resp. 1.º D. Thomam loqui de sacramento poenitentiae in resuscipiente, ita Cajetanum et Ledesma, sine cujus susceptione reali peccatum remitti potest etiam juxta legem ordinariam.

Resp. 2.º Etiam concedatur ibi agi de sacramento sumpto in re vel in voto, ut vult Sotus, negandum est illa intelligenda esse de potentia absoluta; nam necessitas quaecumque sacramenti oritur ex lege Dei extrinseca supra id, quod ex natura rei necessarium videtur, necessitas vero poenitentiae exurgit ex intrinseca natura talis effectus, et ideo per se et ordinarie necessitas poenitentiae fuit perpetua et absoluta; necessitas vero sacramenti est adventitia, et addita in nova lege.

THESIS XXVII.

Justificatus potest in perpetuum gratiam sanctificantem amittere, et nemo absque speciali revelatione potest credere certitudine fidei se esse justificatum.

149. 1.º Pars est de fide contra plures haereticos: a) Jovinianum et Calvinum asserentes hominem semel justificatum non posse justitiam amittere. b) Lutherum, qui dicebat solo infidelitatis peccato gratiam expelli. c) Wiclef, qui sustinuit eam non amitti in perpetuum, sed ad summum solum ad tempus, nam juxta placita ipsius, gratia sanctificans non nisi praedestinati dabatur.

Prob. 1.º Concil. Tridentinum definivit (1): «Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere; atque ideo eum, qui labitur, et peccat, nunquam vere fuisse justificatum... anathema sit.» «Si quis dixerit nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis: aut nullo alio, quantumvis gravi, et enormi, praeterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti; anathema sit.» Et docuit (2): «Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuatur, se omnino esse in numero praedestinatorum, quasi verum esset, quod justificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccaverit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat; nam nisi ex speciali revelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.»

2.º In sacris Scripturis Ezechiel dicit (3): *Etiam si dixerio justo quod vita vivat, et confusus in justitia sua fecerit iniquitatem: omnes justitiae ejus oblivioni tradentur, et in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur.* Paulus ad Rom. (4): *Vide*

(1) Sess. 6, can. 23, 27.—(2) Ibid. cap. 12.—(3) XXXIII, 13.—(4) XI, 22.

ergo bonitatem et severitatem Dei; in eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu cecideris. Ad Corinth. (1): *Castigo corpus meum, et in servitum redigo: ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.* Sed posse mori in iniquitate, perire de via justa, timendam reprobationem, amissionem coronae nisi corpus castigetur et interiores animi sensus vigilent, satis commonstrant justos, ni sibi caveant, posse a recta via deflectere et in aeternum perire. Ergo...

3.º S. Augustinus (2): «Credendum est quosdam de filijs perditionis non accepto dono perseverantiae usque in finem, in fide, quae per dilectionem operatur, incipere vivere, et aliquamdiu fideliter et juste vivere, et postea cadere, neque de hac vita priusquam eis id contingat auferri.»

4.º Factis, nam doctrinae catholicae est: a) plures angelorum ab statu gratiae cecidisse et in perpetuum damnatos esse, b) Adamum, Davidem, S. Petrum peccando justitiam amississe, quam poenitendo recuperarunt.

5.º Rationibus: a) Homines quamvis justi non eximuntur a lege tam naturali quam supernaturali; universis enim dixit Christus (3): *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* discipulisque suis, in caelum ascensurus, commendavit omnes docere (4), *servare omnia, quaecumque mandavi vobis;* eum, qui *Ecclesiam non audierit* (5) habendum tanquam ethnicum et publicanum pronuntiavit. Concilium vero Tridentinum definivit (6): «Si quis hominem justificatum, et quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et Ecclesiae, sed tantum ad credendum, quasi vero Evangelium sit nuda, et absoluta promissio vitae aeternae sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.» Atqui si non eximuntur a legibus possunt peccare graviter et consequenter excidere a gratiae statu. Ergo *Min.* quoad primum patet, quia gratia non tollit libertatem, qua justus possunt infringere gravia praecepta; patet etiam quoad secundum, quia peccatum mortale privat jure ad gloriam (7): *neque molles... fures... avari... ebriosi... maledici... rapaces regnum Dei possidebunt,* aiebat Paulus. Sed gratia sanctificans dat jus ad gloriam. Ergo... b) Christus D. exhibuit sibi (8): *Ecclesiam non habentem maculam aut rugam;* voluit suos sectatores esse perfectos (9): *sicut et Pater vester caelestis perfectus est.* Atqui ex falso adversariorum dogmate

(1) I.^o, IX, 27.—(2) De *corp. et grat.* c. 13.—(3) Matth. XIX, 16.—(4) Ibid. XXVIII, 20.—(5) Ibid. XVIII, 17.—(6) Sess. 6, can. 20.—(7) I.^o Corinth. VI, 10.—(8) Ephes. V, 27.—(9) Matth. V, 48.

verum esset illud exitiale Lutheri pronuntiatum, omnium vitiorum scaturigo et incentivum; «Pecca fortiter, sed crede fortius, et nihil nocebunt tibi centum homicidia et mille stupra.» Ergo...

150. II.^a Pars. Nota. I. Tripliciter aliquid juxta D. Thomam (1) cognosci potest; uno modo per revelationem, quam, ut innixam divino testimonio, metaphysice repugnat esse falsam. Alio modo homo cognoscit aliquid per se ipsum, et hoc certitudinaliter i. e. nixus tali motivo naturali et evidente sive metaphysico, sive physico, sive morali, quod excludat omne dubium. Sic es moraliter certus de existentia Romae, quam forte numquam vidisti. Tertio modo conjecturaliter per aliqua signa, quae faciunt cognitionem seu certitudinem imperfectam non omnem timorem contrarii, praesertim si omnia simul considerentur, excludentem. «Et hoc modo aliquis cognoscere potest se habere gratiam, in quantum scilicet percipit se delectari in Deo et contemnere res mundanas, et in quantum homo non est conscius sibi alicujus peccati mortalis.» Rationem hujus imperfectae certitudinis breviter assignat Suarez (2): «quia nos non cognoscimus actus nostros prout in se sunt, sed per conjecturas;» haec vero non possunt gignere, ut patet, certitudinem indefectibilem (3).

II. Negarunt hanc theosop partem protestantes juxta quos justi

(1) I, 2, Q. 112, a. 5.—(2) De grat. habit. L. 9, c. 11, n. 9.—(3) Quanta esse potest haec certitudo? Suarez (L. 9, c. 11, n. 9) respondet: «Non potest a nobis omnino determinari; videtur autem neque in summo (certitudinis gradu etiam morali), neque in infimo, sed in medio quodam gradu esse collocandam.» Et n. 10: «tantum esse posse hanc certitudinem, ut regulat ac moraliter excludat actualem formidinem... Nam aliud est non posse formidare... aliud formidare actu non est necessitatis, sed libertatis, et ideo licet quis possit formidare, nihilominus etiam potest non formidare, et ita assentire absque evidenti sine actuali formidine. Hoc autem duobus modis contingit: primo ex affectu tantum assentientis ultra exigentiam set dignitatem motivorum... alio... ex efficacia motivorum, quae valde determinat intellectum, et ita pacificam mentem, et moraliter ac frequentius excludunt aliquam actualem considerationem de possibilitate falsitatis, et ideo regulat ac moraliter excludunt actualem formidinem. Et hoc modo dicimus posse certitudinem gratiae actualem formidinem excludere.» Et n. 13: «Valde probabiliter censeo posse aliquem justum ad illum statum virtutis ascendere, in quo non minus certo credat remissa esse sibi peccata actualia quam originale, seu non minus certo credat aliquam sacramentalem absolutionem validam in se fuisse, et habuisse effectum, quam Baptismum vel Ordinationem.» Rationem hujus divinae providentiae indicat. S. Gregorius, ad Gregoriam, Augustae cubiculariam, et de hac re innotentem quaestionem respondens: «(rem) inutilem (postulasti), quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum jam in die vitae tuae ultimo plangere eadem peccata minime valebis: quae dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lavare.»

non solum possunt imo debent credere sibi esse remissa omnia peccata. Inter catholicos, aliqui auctores putant Catharinum falso docuisse, posse justos sine privilegio habere certitudinem theologiam de propria justificatione: certitudo theologica est quae pendet ex una praemissa de fide, cui subjungitur alia naturaliter evidens. Thesis explicita excludit certitudinem fidei, implicite omnem aliam, cui non possit subesse falsum, quia hac in re nulla alia dari potest, quae aliquo modo non dependeat a revelatione, id evincunt sequentia argumenta et expressit D. Thomas (1): «Nullus autem posset scire se habere scientiam alicujus conclusionis, si principium ignoraret. Principium autem gratiae et objectum ejus est ipse Deus, qui propter sui excellentiam est nobis ignotus secundum illud Job (2): *Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.* Et ideo ejus praesentia in nobis et absentia per certitudinem cognosci non potest, secundum illud Job (3): *Si venerit ad me non videbo eum; si autem abierit non intelligam.* Et ideo homo non potest per certitudinem diducere, an ipse habeat gratiam; secundum illud ad Corinth. (4): *Sed neque me ipsum judico... Qui autem judicat me Dominus est.*»

Prob. 1.º Ex Tridentino (5) docente: «Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramento- rum virtute, et efficacia dubitare debet: sic quilibet dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, et indispositionem respicit, de sua gratia formidare, et timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei consequentum.» Ubi notabis, quod si quis non esset fide divina certus suae justificationis, esset tamen evidenti morali certus, adhuc posset «de sua gratia formidare et timere,» quemadmodum docet Tridentinum. Ergo nisi detur revelatio, homo non potest esse evidenter certus, etc.

2.º Eccles. (6): *Sunt justi atque sapientes, et operum eorum in manu Dei; et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit.* Sed qui esset evidenter vel fide certus suae justificationis sciret se esse amore dignum. Ergo... S. Paulus (7): *Nihil michi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem judicat me Dominus est.*

3.º S. Hieronymus (8): «Sunt justi ad quos pervenit quasi opus impiorum; et sunt impii, ad quos pervenit quasi opus justorum. Hoc idcirco dicitur, quia certum iudicium solius Dei est.» S. Augustinus (9): «Forte tu non invenis aliquid in conscien-

(1) I, 2, Q. 112, a. 5.—(2) XXXVI, 26.—(3) IX, 2.—(4) I^a IV, 3.—(5) Sess. 6, cap. 9.—(6) IX, 1.—(7) I^a Corinth. IV, 4.—(8) Adver. Pelag. L. 2.—(9) De verb. Dom. serm. 93, al. 23, c. 9.

»tia tua, et invenit ille, qui melius videt, cujus acies divina penetrat altiora: videt forte aliquid, invenit forte aliquid.» S. Joann. Chrysostomus (1): «Multis de causis incertum est nostrum iudicium; una, quod multa opera nostra nos lateant...»

4.° Haec propositio: ego habeo gratiam, neque est alicui homini revelata, ut supponimus; neque potest proponi ut certo contenta in aliqua propositione universali a Deo revelata. Ergo nequit esse certa certitudine fidei. *Consequentia* patet, quia nullum aliud medium datur ut aliquid certitudine fidei credi possit. *Antec.* quoad secundum prob. a) Quia nulla adducitur, ut ex responsionibus ad objectiones constabit. b) Omnes propositiones de justificatione hominis traditae ut a Deo revelatae sunt conditionales. Atqui nemini certo constare potest positam fuisse conditionem, cui gratia alligata est; nam hujusmodi conditiones ex parte adulterum sunt actus interni et supernaturales, de quibus, ut praenotavimus, certo constare non potest. Ergo non potest proponi tamquam certo contenta, etc... *Consequentia* est manifesta, nam absoluta propositio particularis non continetur certo sub propositione universali conditionata, quemdiu non est certum conditionem in hoc individuo, de quo agitur, esse adimpletam. Ergo...

151. Obj. 1.° contr. prim. partem. Juxta sacram Scripturam: a) Charitas non extinguitur (2), non excidit (3); qui natus est ex Deo non peccat (4), ita ut Paulus (5) diceret confidenter: *quis ergo nos separabit a charitate Christi?* b) Significatur non fuisse vere justos eos, qui postea peccaverunt. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis* ait B. Joannes (6). Ergo...

Resp. ad a) Explico: charitas non extinguitur, non excidit, qui natus est ex Deo non peccat, quatenus gratia et charitas ex se permanent in justo eumque promovent ad bonum; conc. Quatenus neque a peccato mortali expelli possint; neg. Id est manifestum ex probationibus. S. Paulus loquitur vel forte secundum revelationem sibi factam de sua praedestinatione, vel solum exprimit firmissimum propositum sequendi Christum, eâ nixus gratiâ, qua omnia poterat in eo, qui eum confortabat (7).

Ad b) Textus est de haereticis, qui veram fidem aliquando habentes, unum corpus erant cum christianis verae Ecclesiae, postea fidem relinquunt ex eis *prodierunt*, i. e. avulsi sunt a vera Ecclesia; unde explico verba *non erant ex nobis* praedestinatione Dei, qui omnium hominum novit statum finalem; conc. vel trans. Eo quod,

(1) Homil. 11, in I ad Corinth. — (2) Cant. VIII, 7. — (3) Paulus I. Corinth. XIII, 8. — (4) I Joann. III, 9. — (5) Rom. VIII, 35. — (6) I. II, 19. — (7) Philip. IV, 13.

quamvis nullum obstaret peccatum mortale gratiâ habituali careant; neg. Ita S. Augustinus (1).

Obj. 2.° Aliqua Patrum testimonia, ut S. Ambrosii (2): «Simulata charitas est in his, qui in necessitate deserunt fratres,» quae videntur significare veram adeptam justitiam numquam amitti. Ergo...

Resp. Neg. assertum vel dist. Significant numquam amitti, absolute; neg. Relative propter excellentiam charitatis, quae manet in patria, quae si intensa est facile reddit non peccare; conc. Ideo S. Gregorius M. (3): «Virtuti mortis dilectio comparatur; quia nimirum mentem, quam semel ceperit, a delectatione mundi funditus occidit.» Aliquando Patres opponunt veram falsae charitatis, quae motivis pure humanis nititur. Sic Ambrosius verbis objectis subjungit: «Haec vera charitas est, si sua utilitate contenta, ejus curam agat, quem diligere se proficitur.»

Obj. 3.° Gratia est accidens spirituale et incorruptibile. Ergo quemadmodum anima spiritualis, non potest conaturaliter perire.

Resp. Dist. *Antec.* Est incorruptibile materialiter, partium segregatione, mutatione; conc. Simpliciter, sola destructione; neg. Ad rationem, quae indicatur in *consequente*, neg. paritatem; anima enim est substantia spiritualis, quae non habet contrarium vel aliquid exigens ipsius annihilationem sicut peccatum postulat non conservationem gratiae. Peccatum, animae annihilationem non meretur, sed conservationem, ut debitas exsolvat poenas.

Obj. 4.° contr. secundam partem: Scriptura docet nos habere certam cognitionem fidei de nostra justificatione; nam ait (4): *Vos cognoscetis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit;* et addit (5). *In illo die cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis.* Similia habentur in aliis locis, nec aliter SS. Patres, quorum unus S. Cyrillus Alex (6) de iis, qui curant omni virtute ornari, ait: «Illustrationem Spiritus accipient, ipsumque in semetipsis inhabitantem Dominum mentis oculis intuebuntur.» Ergo...

Resp. Neg. assumptum, primum textum expono: *Vos cognoscetis* fide Spiritum sanctum esse in Deo, mitti in mundum, ut communiter exponunt Patres; conc. *Esse in vobis* per gratiam, subdist. *In vobis* communiter i. e. in communitate Ecclesiae; conc. *In vobis* singillatim intelligendo singulas et determinatas personas; neg. vel iterum subdist. Certitudine fidei; neg. Conjecturali; conc. Secundus textus non est ad rem, cum in eo agatur de statu patriae; attamen eodem modo potest exponi ac primus, nisi quis eum intel-

(1) De don. pers. c. 9, n. 21. — (2) In II, Corinth. VI, 6. — (3) Mor. L. 10, c. 12. — (4) Joann. XIV, 17. — (5) Ibid. V, 20. — (6) In Joann. L. 10.

ligat de adventu Spiritus sancti supra Apostolos die Pentecostes et admittat eos habuisse specialem revelationem inhabitationis Spiritus sancti in unoquoque eorum (1): Ceterum generatim responderi debet, vel agi de cognitione certa pro tota Ecclesia, vel de conjecturali pro singulis, qui pie vivant. «Pleraque, ait P. Hurter (2), ex innumeris testimoniis, quae vel ex Scripturis vel ex Patribus protestantes objiciunt, non sunt ad rem; in illis enim sermo est vel de certitudine confidentiae, qua certo confidimus et speramus, nos a Deo gratiam et gloriam consequuturos, si fecerimus, quod est in nobis; vel de certitudine fidei, cujus objectum non est propria cujusque justificatio, quod tamen necessarium esset, ut vim probandi haberent; sed propositiones universales ex gr... nos non debere anxios et sollicitos esse ne Deus peccata non remittat, etc. scilicet dispositis: quae veritates utpote revelatae profecto certitudine fidei credendae sunt,» jam vero hae propositiones utpote conditionales non pariunt certitudinem, ut demonstravimus in ultimo argumento, prob. 4.º litt. b, ante n. 151. Ex his jam patet, quid dicendum ad Patres.

Obj. 5.º Si sufficienter et evidenter proponitur aliquod individuum esse contentum sub aliqua generali propositione revelata, etiam veritas ad individuum applicata fide divina credenda est. Sed ita contingit in praesenti; nam fide certum est justificari eum, qui Deum perfecta diligit charitate vel rite dispositus sacramenta accipit... Atqui hoc sufficienti evidentiā saltem morali a nobis cognosci potest. Ergo...

Resp. *Maj.* conc.; *Min.* neg. Ad probationem etiam *Maj.* conc.; *Min.* neg. Nam propositiones illae universales, ut saepius diximus, includunt conditionem, ac proinde vi illarum solum creduntur particulares sub eadem conditione; jam vero non est omnino certum ac indubitatum conditionem esse positam, ut ex praenotatis n. 150 satis constat (3).

THESIS XXVIII.

Justitia in diversis justis est inaequalis, et in uno eodemque justo crescere potest.

152. *Nota.* Protestantes, consequenter ad suam falsam doctrinam de una Christi justitia nobis imputata, inferunt eandem esse omnium justorum hominum sanctitatem, et in uno eodemque justo crescere non posse; hinc illa impia Lutheri (4) blasphemiam: «Omnes

(1) V. Suar. L. 9, c. 9, de grat. habit.—(2) Theol. dogm. comp. Trac. VIII, de justit. n. 244.—(3) V. Suar. De grat. habit. L. 9, c. 9; Bellarm. in. De justit. L. 3, cc. 9-11.—(4) Serm. de *Nativ. B. M. V.*

christiani aequè magni sumus, sicut Mater Dei, et aequè sancti sicut ipsa.» Eundem errorem, sed ex alio falso principio docuerat Jovinianus; supponebat omnes beatos in coelo aequalem gloriam habituros, inde deducebat etiam in via habuisse aequalem gratiam. Thesis est de fide, et probabimus simul utramque partem propter summam earum connexionem: enam, si gratia augeri potest ac proinde esse major et minor, tam in diversis justis pro eodem tempore, quam in eodem in diversis temporibus magis vel minus perfecta esse poterit, quia illa major vel minor perfectio esse non potest nisi in subjecto, quia gratia non nisi in illo habet perfectionem suam; eadem autem ratio est de gratia in diversis subjectis, vel in eodem pro diversis temporibus, et ideo recte illa inter se connectuntur (1).»

Prob. 1.º Definitionibus concil. Tridentini (2): «Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo, et signa esse justificationis adeptae, non autem ipsius augendae causam, anathema sit.» «Si quis dixerit... ipsum justificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiae... anathema sit.» Idem concil. tradit (3) mensuram gratiae pendere ex partitione Spiritus sancti et dispositione nostra: «justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem.»

2.º Ecclesiasticus (4) hortatur: *Ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces Dei manet in aeternum.* S. Petrus (5): *Crescite vero in gratia, in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi.* S. Joannes (6): *Et qui justus est justificetur adhuc et sanctus sanctificetur adhuc.* Christus D. apud Matthaeum dixit (7): *Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista; qui autem minor est in regno coelorum, major est illo;* ubi diversos esse sanctitatis gradus aperte significatur. Idem testatur Paulus (8): *Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* «Quod autem mensurate datur, arguit D. Thomas (9), non omnibus aequaliter datur. Ergo non omnes aequalem gratiam habent.»

3.º Pro Patribus sufficiat unus Augustinus (10): «Unde in

(1) Suar. De grat. habit. L. 9, c. 1, n. 1.—(2) Sess. 6. can. 24, 32.—(3) Sess. 6, cap. 7; vid. cap. 10.—(4) XVIII, 22.—(5) II, 18.—(6) Apocal. XXII, 11.—(7) XI, 11.—(8) Ephes. IV, 7.—(9) I, 2, Q. 112, a. 4.—(10) Epist. 57, (sl. 187, n. 17).

»omnibus sanctis sunt alii alios sanctiores, nisi abundantius habendo habitorem Deum?» Ipse, De verbis Apostoli (1); «*Justificati sumus*: sed ipsa justitia, cum proficimus crescit. Et quomodo crescit dicam... ut unusquisque vestrum... accepto Spiritu sancto, proficiat de die in diem. videat ubi sit, accedat, proficiat, crescat.»

4.º Rationibus: a) In patria beatitudo erit inaequalis, ut disquis. VI probabimus. Atqui gloria seu beatitudo respondet gratiae. Ergo... b) Ut ex proxime dicendis constabit; possumus operibus meritoris angere gratiam. Sed non omnes eadem opera meritoria eliciunt, nec eodem numero. Ergo... c) Gratia est qualitas, quae potest augeri, nulla enim in hoc invenitur repugnantia; neque ex hoc quod sit qualitas, neque ex hoc quod sit supernaturalis. Ergo est major in uno quam in altero, et in uno eodemque subjecto potest crescere. *Antec.* prob. Non ex hoc, quod sit qualitas, quia qualitates intenduntur; non ex hoc, quod sit supernaturalis, quia sub hoc respectu est participatio divinae naturae inadaequata et imperfecta, quae proinde potest esse major et minor. *Consequentia* prob. Si gratia in se potest esse major et minor, potest secundum majorem vel minorem gradum suscipi juxta subjecti dispositionem et juxta efficaciam causarum, quae ad illam concurrunt. Atqui dispositio ad gratiam potest esse diversa in diversis subjectis et possunt causae, quae ad illam concurrunt efficaciores applicari. Ergo. *Min.* Quia homines possunt, et de facto ita accidit, magis vel minus se praeparare ad gratiam; sed qui «magis se ad gratiam praeparat, plenior gratiam accipit (2),» arguit Angelicus. Quia Deus «diversimode suae gratiae dona dispensat ad hoc quod ex diversis gradibus pulchritudo et perfectio Ecclesiae consurgat; sicut etiam diversos gradus rerum instituit, ut esset universum perfectum (3).» Atqui si primae gratiae seu praeviae ad justificationem non sunt aequales, consequens est, ut diversimode homines se ad gratiam disponant, et non aequalem consequantur; nam praeparatio ad gratiam non est hominis nisi in quantum liberum arbitrium ejus praeparatur a Deo (4). Eodem modo argue ex gratiis justis elargitis ut in virtute proficiant. Tandem quia aliqua sacramenta ut Confirmationis et Eucharistiae non primo justificant, sed dant augmentum justitiae; unde cum omnes non eodem modo ad illa suscipienda sacramenta praeparantur, ideo neque omnes eandem gratiae mensuram recipiunt.

Nota. Objectiones haereticorum propriae hujus loci nullae occur-

(1) Serm. 158, c. 5. (al serm. 16).—(2) D. Thom. 1, 2, Q. 112, a. 4.—(3) Id. ibid.—(4) Id. ibid.

CAP. III. ART. II. DE CAUSIS, NATURA ET PROPRIETATIBUS JUSTIFICATIONIS 635
sunt, ut notavit Eximius (1), quia vel ubi de justitia inhaerente, vel de amissibilitate justitiae, vel de merito agitur, solvuntur.

SCHOLION.

De excellentia operis justificationis.

153. Dico: Tanta est operis justificationis excellentia ut vero aliquo sensu sit maximum opus Dei.

Prob. cum D. Thoma (2): 1.º «In Psalmo (3) dicitur: *Miserationes ejus super omnia opera ejus*; et in collecta dicitur: Deus, qui omnipotentiam tuam parcendo maxime et miserando manifestas, et Augustinus (4) dicit exponens illud Joann. XIV *Majora horum faciet*, quod majus opus est ut ex impio justus fiat, quam creare caelum et terram.»

2.º Quoad id quod fit, est opus majus creatione. «Opus aliquid potest dici magnum dupliciter; uno modo ex parte modi agendi; et sic maximum opus est opus creationis, in quo ex nihilo fit aliquid; alio modo potest dici opus magnum propter magnitudinem ejus, quod fit; et secundum hoc majus opus est justificatio impii, quae terminatur ad bonum aeternum divinae participationis, quam creatio coeli et terrae, quae terminatur ad bonum naturae mutabilis.»

3.º Proportionem, majus ipsa glorificatione. «Aliquid magnum dicitur dupliciter: uno modo secundum quantitatem absolutam; et hoc modo donum gloriae est majus quam donum gratiae justificantis impium; et secundum hoc glorificatio justorum est majus opus, quam justificatio impii. Alio modo dicitur aliquid magnum quantitate proportionis, sicut dicitur mons parvus et millium magnum; et hoc modo donum gratiae impium justificantis est majus quam donum gloriae beatificantis justum; quia plus excedit donum gratiae dignitatem impii, qui erat dignus poena, quam donum gloriae dignitatem justii, qui ex hoc ipso quod est justificatus, est dignus gloria. Et ideo Augustinus dicit ibidem: *Judicet qui potest, utrum majus sit justos Angelos creare, quam impios justificare. Certe si aequalis est utrumque potentiae, hoc majoris est misericordiae.*»

4.º Opus justificationis si sit, ut in praesenti providentia, condignae satisfactionis exigit opus inter opera Dei maximum, opus scilicet Incarnationis (5), quae a Propheta antonomastice dicitur opus Dei (6): *Domine audiri auditionem tuam et timi, Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud: in medio annorum notum facies; cum iratus fueris misericordiae recordaberis*. Ergo revera opus justificationis infinitae est excellentiae et summae misericordiae; non enim ut dicebat Petrus (7): *corruptilibus auro vel argento*

(1) De grat. habit. l. 9, c. 1, n. 13.—(2) 1, 2, Q. 113, a. 9.—(3) CXLIV, 9.—(4) Tract. 72 in Joann. a. med.—(5) V. Vol. II, Disq. VII, De Deo incarnato, Thes. 79.—(6) Habac. III, 2.—(7) 1.º I, 18, 19, 20, 21.

redempti estis de vestra vana conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, et incontaminati, praecogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo.

CAPUT IV.

De merito.

PRAENOTIONES.

154. I. Meriti ratio importat proprietatem quamdam actus humani, vi cuius est aliqua retributione dignus; unde ex se est indifferens ut in bonam vel malam partem accipiatur, nam bonis operibus aliquid donum seu praemium, malis aliquid malum seu poena retribuitur: hic accipitur in bonam partem. Meritum potest considerari in concreto et in abstracto: in concreto est opus bonum libere factum in obsequium alterius de se aptum ad aliquid obtinendum per modum retributionis. In abstracto est valor ipse seu dignitas vi cuius praemium operi debetur, seu habitudo sive connexio operis cum praemio.

II. Meritum potest esse apud homines et apud Deum. Apud Deum potest esse naturale, quod operibus naturalibus potest convenire; vel gratuitum et supernaturale, quod operibus tantum supernaturalibus competit. Meritum supernaturale est vel excellentiae et de rigore iustitiae (quod est Christi proprium), vel commune, quod est proprium creaturae rationalis. Commune dividitur in meritum proprie dictum sive de condigno, quod habet aequalitatem cum praemio, et hoc ipsi debetur ex aliqua iustitia; et secundum quid seu de congruo, quod non habet cum praemio aequalitatem, et ei ex quadam decencia tantum debetur. Sic D. Thomas (1): «Dicitur aliquis mereri ex condigno, quando invenitur aequalitas inter meritum et praemium secundum rectam aestimationem: ex congruo autem, quando talis aequalitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem donantis munus tribuitur, quod tantum decet.» Meritum de congruo potest esse infallibile cum habet Dei promissionem adjunctam, cui proinde retributio negari non potest sine infidelitate; est fallibile cum huiusmodi caret promissione (2).

III. Meritum differt ab impetratione, quia haec movet per modum submissae petitionis, illud per modum obsequii; differt a satisfactione, quia haec est redditio aequivalentis compensationis pro injuria.

(1) 2. D. 27, q. 1, a. 3.—(2) Summ. De merito, l. 12, c. 36.

IV. Conditiones ad meritum requisitae repeti possunt vel ex parte operis meritorii, vel ex parte personae merentis, vel ex parte personae remunerantis; de eis generatim sumptis:

155. **Dico I.** Universim ad meritum theologicum ex parte operis requiritur: a) actus liber, b) positivus, c) honestus, d) quoad substantiam supernaturalis.

Prob. quoad a). 1.º Ex propositione 3.ª Jansenii damnata ut haeretica: «Ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a »coactione.» Vide can. 4, sess. 6 conc. Tridentini.

2.º Ex Eccles. (1): *Qui potuit transgredi et non est transgressus; facere mala et non fecit: ideo stabilita bona illius in Domino; i. e. ideo Deus dedit illi praemium.*

3.º S. Augustinus (2): «Liberi arbitrii nos condidit Deus, »nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi »necessitas, nec corona est, quis non agnoscat?»

4.º Quod necessario fit, non aestimatur dignum poenā aut praemio: ergo non habet rationem meriti aut demeriti: ergo ad meritum necessaria est libertas a necessitate, quam indifferentiae appellamus.

Prob. quoad b) Positivus (3). 1.º Meritum theologicum est actus obsequii Deo praestitus. Sed pura omissio non est actus obsequii. Ergo...

2.º Ad meritum, ut statim probabimus, requiritur actus honestus et quoad substantiam supernaturalis. Atqui pura omissio neque est actus honestus, neque actus supernaturalis quoad substantiam. Ergo... *Min.* prob. Non actus honestus, quia est indifferens ut fiat ex bono vel malo fine; operatio autem honesta exigit esse ex bono fine; non actus supernaturalis quoad substantiam, quia pura omissio nullam habet entitatem.

Prob. quoad c) Honestus 1.º Ex Tridentino sess. 6, cap. 16 per totum, cuius inter alia haec sunt verba: «Justificatis »hominibus... proponenda sunt Apostoli verba (4): *Abundate »in omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in »Domino; non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, »et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius...* Atque ideo bene »operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est »vita aeterna, et tamquam gratia filiis Dei per Christum Jesum mi-

(1) XXXI, 10, 11.—(2) L. de nat. et grat. c. 65.—(3) Contradicit communi sententiae Ripalda, De ent. super. D. 70, ubi ostendere conatur, pura et libera omissionem posse mereri.—(4) 1.ª Corinth. XV, 58; Hebrae. VI, 10.